

378.147(082)

Т 78

*Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і методики трудового
та професійного навчання*

**ТРУДОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
МОЛОДІ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО
ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ**

*Присвячено 75-річчю Криворізького
державного педагогічного університету*

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції (21-22 жовтня 2004 р.)

зовнішніх факторів, організованих з педагогічною метою у відповідності з передовими педагогічними технологіями. Умови є дієвими в комплексі, оскільки їх взаємозв'язок відображається на ефективності педагогічного впливу. Окрім того, умови повинні бути у закономірному зв'язку із передбачуваними результатами розвитку суб'єктів освітнього процесу. Перспективними напрямками удосконалення комплексу педагогічних умов, що сприяють формуванню художньої культури підлітків, ми вважаємо включення вихованців Центрів дитячої творчості у діяльність обласної Малої академії народного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно ориентированного воспитания //Педагогика. – 1995. - №4. – С.29-36.
2. Суценок Т.І. Позашкільна педагогіка: Навчальний посібник. – К.: ІСДО, 1996. – 144 с.
3. Темина С.Ю. Воспитание развивающейся личности: истоки, искания, функционально–ролевые позиции. – М.: Московский психолого–социальный ин–т – Воронеж: НПО “МОДЭК”, 2001. – 112 с.

*Чумак А.С.
Криворізький ДПУ*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА МУЗИЧНОГО СУПРОВОДУ В ПРОЦЕСІ РУЧНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ

Особливість творчого відношення школярів до ручної праці, обумовлена низкою соціально–економічних чинників, які органічно пов'язані між собою. Це по–перше удосконалення засобів виробництва їх модернізація, зміна характеру та змісту праці; висунення нових умов до учасників виробничого процесу та їх загальноосвітнього і фахового рівня.

Відомий психолог Л.С.Виготський встановив зв'язок творчості людини з її потребами. В своїй роботі він вважає, що: “...великий винахідник, той же геній, є завжди рослиною свого часу, свого середовища. Його творчість виходить з тих потреб, які створені для нього і опираються на їх можливості, які знову існують поза ними” [2, с.26]. У своїх дослідженнях Л.С.Виготський, творчість тісно пов'язує з уявою, так він звертає увагу на те, що: “... де зберігається хоч незначна частина творчого життя, там має місце уява” [2, с.29]. Він наголошує на тому, що діяльність уяви в підлітковому віці майже закінчується,

також зменшується потяг до фантазій. В підлітковому віці у дітей формується свій власний інтимний світ. На цей час проявляються два типи уяви: пластична та емоційна або зовнішня і внутрішня. Так він підкреслює, що: "... бажання уяви до втілення це є дійсна основа і рухуючий початок творчості" [2, с.34].

Розвиток особистості у взаємодії із соціумом конкретизує наше розуміння загальної сутності людини. При цьому ми поглибилимо наші знання джерел формування духовного світу особистості, умови і мотивацію її діяльності. "Для всякої творчості, – відзначає В.М.Бехтерев, – необхідна та чи інша ступінь її обдарованості і відповідне виховання, які створюють необхідні навички в праці; останнє розвиває нахили в бік природних задатків, завдяки чому виникає майже непереборне прагнення і потяг до творчості, безпосереднім визначенням її задач є оточуюче середовище в формі даної природи, матеріальної і соціальної обстановки, останньої в особливості" [1, с.60].

Багаточисленні проблеми трудового навчання, діяльності в цілому, художньої, технічної творчості, народження самовираженої особистості дозволяють прослідкувати за особливостями творчого відношення до праці. Творче відношення до художньої праці є однією із головних характеристик особистості учня, його відношення до дійсності. Таке відношення до виготовлення виробу, має спорідненість з родовим умінням "відношення людини до діяльності" і підкоряється основним законам розвитку і прояву її діяльності та впливу соціуму.

Об'єктивним джерелом художньої творчості є суспільна потреба в відкриттях, дослідженнях, вирішенні нових варіантів декору, при оздобленні новим орнаментом виробу або інтер'єру та інші.

Народна художня творчість розвивається на засадах закону сучасного декоративно-прикладного та музичного мистецтва. Народна творчість це: гармонія краси і доцільності, суворі логіка конструкції, винахідливості у використанні матеріалу та вмінні естетичного поєднання різноманітних барв.

Багатство і різноманітність декоративно-прикладного мистецтва, пов'язане з тим, що воно несе досвід зорово-емоційного сприймання світу людиною. Завдяки асоціаціям, цей зміст набуває неповторної чарівності та глибини. Для цього людина повинна розвивати можливість "домислити", "домалювати" і вміти абстрагувати. З дитячих років необхідно розвивати ту чи іншу здібність особистості. Розвивати: дитячий розум, фізичну силу, виховувати любов до мистецтва та взагалі національної культури.

Звертаючи увагу на впровадження сучасних педагогічних технологій, доцільно звернути увагу на поєднання ручної художньої праці та музичного супроводу при проведенні занять. Проте не тільки на народну

музику але і на сучасні музичні течії. В своїх дослідженнях С. У. Гончаренко наголошує на тому, що: "...сучасна педагогіка повинна знаходити проєкцію в оволодінні технологіями, які забезпечують формування художньо-образного мислення учнів, як засобу діяльності, що базується на вмінні сприймати, розуміти та оцінювати твори мистецтва, естетичної свідомості (смаків, поглядів, потреб)" [3, с. 354].

У школах існує тісний зв'язок між роботами з ручної праці і предметами образотворчого мистецтва, малювання, ліплення в молодших класах, декорування виробів на уроках праці, музики. У дітей поступово з'являється відчуття, що трудове навчання приносить естетичну насолоду, створює присмні емоції, викликає позитивний потяг до створення краси. Комплексний підхід до проведення такого навчального процесу створює взаємозв'язок між набуттям технічних навичок при виготовленні художніх виробів та розвитком творчих здібностей особистості. Важливим резервом удосконалення трудового навчання є внесення естетичних елементів на уроках праці, яке здійснюється в процесі опанування школярами елементами народного декоративно-прикладного мистецтва та його традицій в поєднанні зі звучанням музичних творів, які подобаються школярам. Дослідження засобів підвищення ефективності творчого процесу в області декоративно-прикладного мистецтва, пов'язується з розвитком художнього смаку у школярів. В естетичному вихованні засобами декоративно-прикладного мистецтва залученням до творчості, важливим є процес ознайомлення з виробами декоративно-прикладного мистецтва і творчою діяльністю дітей в створенні художнього виробу, який буде мати побутове значення. Підлітковий вік, початок інтенсивного інтелектуального розвитку та формування інтелекту, моральних устоїв, ідеалів, системи оцінки суджень. В цьому віці школярі проявляють здібність до складного аналітико-синтетичного мислення, сприймання предметів і явищ. Пам'ять та увага поступово набирають характер організованих, регулюємих та керуємих процесів. За дослідженнями провідних психологів в підлітковому віці помітно збільшується об'єм уваги, її перевтілення з одного виду діяльності на інший. Важливою особливістю даного віку є підвищена здібність до абстрагування та формування активного, самостійного і творчого мислення. Загальновідомо, що музика створює настрій, впливає на емоційний стан людини. В залежності від її сприймання учні створюють художні композиції. За дослідженнями А.Петрова: "...молодіжна музика та її стиль, передбачає великий емоційний вплив. І відповідне сприйняття, все те, що біологічно притаманне молоді – енергія, завзяття, заряд нерозпорошених сил" [4, с. 18]. Все це сприяє переходу отриманих звукових емоцій на виготовлення виробів. Ручна художня праця та музичний супровід вимагають особливих умов проведення занять. На

сьогоднішній день актуальним є використання комп'ютерної техніки. Робота з машинами створює позитивні умови для самостійного вирішення завдань і пошуку нового. Під час роботи з комп'ютером є можливість використовувати музичні твори, як класичного, народного так і популярного спрямування. В залежності від завдання кожен індивідум має можливість обрати той чи інший музичний напрямок. Комп'ютер надає послугу для прослуховування музичних творів з одночасним виконанням роботи. Це може бути розробка форми виробу, сюжетної композиції та інші.

Пропонуючи різноманітні музичні твори, незалежно від їх спрямування, вчитель може створити проблемну ситуацію з виготовлення виробу в залежності від теми музичного твору. Загальновідомо, що прослухавши музичний сюжет казки, учні можуть відтворити дії, які описані в творі. Тому, музика сприяє створенню загишки в процесі виготовлення виробів, викликає бажання творчої діяльності в розробці чи оздобленні виробу. Музика здійснює емоційний вплив на людину. Доведено, що вона впливає на фізіологічні процеси; здатна прискорити чи уповільнити темп дихання, серцебиття, спонукати людину до фантазії, уяви. Крім того, прослуховуючи музику особистість елементарно може займатись любою руховою діяльністю. Музика створює умови перерозподілу уваги. Так займаючись одним видом діяльності можна перейти на інший при цьому не втративши уваги і не відчувши втоми. При цьому покращується працездатність, рівномірно формуються відповідні уміння і навички. Працюючи за машиною, в супроводі музичних творів проходить активізація пізнавальної діяльності школярів, уяви, фантазії, творчих здібностей, а головне – проходить імпровізація. Під час роботи над виробами доцільно добирати, як музичні так і художньо-прикладні теми поєднані між собою. Співзвучність запропонованих тем створюють умови творчої, активної роботи над виробами. Такі умови проведення занять створюють атмосферу пошуку та самовираження особистості в виготовляемому виробі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бехтерев В.М. Творчество с точки зрения рефлексологии. В кн.: С.О.Грузенберг. Гений и творчество.– Л.:1924. –124с.
2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк: Книга для учителя. –М.: Просвещение, 1991. –93с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Петров А. Дорога в мир музики // Ровесник. – № 9. – С. 17–20